

Жук Олена Миколаївна,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Анотація Дослідження присвячено вивченню питання кримінологічної характеристики, запобігання корупційним проявам. Злочинам корупційної спрямованості притаманний високий рівень латентності. Звертається увага на ряд недоліків правового регулювання корупційних злочинів. Визначаються шляхи подальшого удосконалення норм, що передбачають відповідальність за корупційні злочини.

Ключові слова: соціалізація, суспільно небезпечне явище, особистість злочинця, запобігання корупційним проявам, корупційна злочинність, вчинення злочинів

Summary The research is devoted to the study of criminological characteristics, prevention of corruption manifestations. Corruption-oriented crimes are characterized by a high level of latency. Attention is drawn to a number of shortcomings in the legal regulation of corruption crimes. The ways of further improvement of the norms providing for liability for corruption crimes are determined.

Keywords: socialization, socially dangerous phenomenon, personality of the criminal, prevention of corruption, corruption crime, commission of crimes.

Запобігання корупційній злочинності – одна з головних проблем, з якою доводиться боротися в будь-якій державі в процесі становлення. Негативні наслідки цього явища не тільки перешкоджають нормальному розвитку і функціонуванню будь-якого суспільства, а й представляють серйозну загрозу інтересам національної безпеки України, її демократичного розвитку, підривають авторитет країни, обмежують конституційні права і свободи громадян, порушують принципи верховенства права, руйнують моральні і суспільні цінності.

Мета запобігання корупційній злочинності збігається з проблемами держави Україна і полягає в здійсненні соціально-економічних, політико-правових, організаційно-структурних заходів в напрямку всебічного забезпечення потреб та інтересів громадян. Запобігання корупції є об'єктом дослідження вчених, державних і громадських організацій, які постійно вносять свій внесок у загальну справу розвитку правової, демократичної, соціальної держави.

Основним антикорупційним нормативно-правовим актом в Україні є Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. [1]. Згідно з цим Законом, корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди або прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеному у частині першій ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей [1].

Як відзначають дослідники, найчастіше термін «корупція» вживається стосовно політичної еліти і вищих державних органів, системне, організоване соціальне явище, органічно інтегрує в собі як економічну, юридичну, етичну, так і соціальну складові. Корупція стосується всіх сфер суспільного життя, зачіпає інтереси всіх соціальних груп, верств і класів суспільства, вражає економіку і політику, соціальну сферу та культуру [2, с. 67].

Основними причинами корупційної злочинності в Україні, на думку вчених, є: непрофесіоналізм державних посадових осіб, недосконала судова система, політичне заступництво, слабкість інститутів громадянського суспільства, відсутність політичної волі національних лідерів, які б відверто і ефективно протистояли найменшим проявам корупції, відсутність єдності в системі виконавчої влади, тобто регулювання одних і тих же питань різними органами.

Злочинам корупційної спрямованості притаманний високий рівень латентності. По-перше, тому, що інститути, які покликані боротися з корупцією, самі є корумпованими. По-друге, способи приховування цих злочинів надзвичайно різноманітні і швидко змінюються, їх доповнюють і вдосконалюють злочинці і їх оточення [3, с. 65].

Характеризуючи особистість злочинця корупційних злочинів, В. В. Голина відзначає її особливу соціальну позицію, а саме наявність владних повноважень, без яких не можуть вчинятися корупційні діяння [4, с. 403]. Корупційний злочин вчиняється з корисливого або іншого особистого інтересу, при цьому особа усвідомлює протиправність своїх дій або бездіяльності і свідомо йде на порушення закону [4, с. 404].

Особистість корупціонера є нетиповою в порівнянні з іншими видами злочинців, оскільки характеризується найбільшим рівнем соціалізації і прихована за яскраво вираженою оболонкою законослухняної особи, а тому вимагає ще більш ретельного кримінологічного дослідження.

У боротьбі з корупцією, значна роль відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. відводиться саме працівникам Національної поліції, одним з основних принципів

діяльності якої закріплено тісну співпрацю і взаємодію з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на принципах партнерства і спрямована на задоволення їх потреб [5].

Працівники Національної поліції з метою поліпшення роботи щодо запобігання корупційних проявів, повинні створювати позитивний імідж для ефективної комунікації з населенням. Саме від якості комунікації поліцейських, забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян і суспільства від негативних наслідків, на думку Н.А. Жук, залежить формування позитивного іміджу даної структури і відновлення довіри населення. У зв'язку з цим, поліпшення якості комунікації при підготовці співробітників поліції є невід'ємною складовою їхнього професійного розвитку і ефективного виконання службових завдань, а також формування професійної самосвідомості [6, с. 370].

Одним з напрямків запобігання корупційній злочинності, на думку Н. В. Сметаніної, є запозичення міжнародного досвіду в боротьбі з корупцією, який буде сприяти зменшенню цього деструктивного явища і в українському суспільстві [7, с. 93]. Використання зарубіжного досвіду в Україні, на думку багатьох фахівців, не може здійснюватися за допомогою простого копіювання тих чи інших заходів, які показали свою ефективність в інших країнах. Корупція постійно адаптується до зміни політичних, економічних і соціальних умов діяльності, має національні особливості і стереотипи сприйняття. Тому ті заходи, які кілька років або кілька десятиліть тому були ефективні в інших країнах світу, не обов'язково будуть ефективними в сучасній Україні.

На нашу думку, крім запозичення міжнародного досвіду потрібно щоб не лише в органах державної влади, а й у всьому населення України сформувалося негативне ставлення до корупційних дій. Тому вирішення проблеми запобігання корупційним проявам лише за допомогою створення антикорупційних органів та вдосконалення законодавства в цій сфері є недостатніми заходами боротьби з цим суспільно небезпечним явищем. Адже однією з головних умов, що сприяють вчиненню злочинів, в тому числі корупційних, виступає бідність і низький рівень життя. Для запобігання корупційним проявам в суспільстві необхідно змінювати менталітет і ментальність громадян з викриття та запобігання корупційних злочинів.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: монографія. Київ: Ін Юре, 2014. 562 с.

3. Кимлик Н. В. Злочини корупційної спрямованості: способи їх приховування. Вісн. Акад. адвокатури України. 2014. Т. 11. № 3. С. 64–72.

4. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін.; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

6. Жук Н. А. Комунікативна діяльність патрульних поліцейських як одна зі складових правової освіти населення щодо антикорупційного законодавства. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 груд. 2018 р.): у 2 ч. / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 2. 460 с. С. 370–372.

7. Сметаніна Н. В. Злочини корупційної спрямованості як прояв і відображення злочинності у сучасному суспільстві: окремі питання запобігання та протидії. *Взаємодія державних органів і громадськості у запобіганні та протидії корупції*: матеріали наук.-практ. семінару (Харків, 24 квіт. 2014 р.). Харків, 2014. С. 90–93.

Зеленяк Поліна Анатоліївна,

викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції» ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії права

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ, В УКРАЇНІ

Анотація. В тезах досліджено запобігання злочинам проти життя і здоров'я дитини. Визначено взаємодія заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання. Особлива увага приділена діяльності Національній поліції України. Також запропоновано заходи запобігання злочинам проти життя та здоров'я дитини.

Annotation. The thesis examines the prevention of crimes against the life and health of a child. The interaction of measures of general social and special criminological prevention is determined. Special attention is paid to the activities of the National Police of Ukraine. Also proposed measures to prevent crimes against the life and health of a child.

Ключові слова: запобігання злочинам, загальносоціальне запобігання, спеціально-кримінологічне запобігання, злочини проти